

V Міжнародна науково-практична конференція “Проблеми координації воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в Україні. Перспективи розвитку озброєння та військової техніки”: основні підсумки

У рамках чергової XIV Міжнародної спеціалізованої виставки “Зброя та безпека – 2017” Міністерством оборони (МО) України вже вп’яте було проведено міжнародну науково-практичну конференцію, яка, як й у минулому році, мала тематичну назву “Проблеми координації воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в Україні. Перспективи розвитку озброєння та військової техніки”. Час доводить, що з кожним роком дана конференція привертає до себе все пильнішу увагу як військово-політичного керівництва країни, так й широкого кола спеціалістів з воєнно-технічної та оборонно-промислової політики України та інших країн світу. Про це яскраво свідчать як коло питань конференції, так й склад учасників, що постійно розширюється та збільшується. Зокрема, одним із свідчень підвищення значущості даної конференції є те, що цього року МО України проводило її спільно з Міністерством освіти та науки (МОН) України, навчальні та наукові установи якого також роблять значний внесок у розвиток технічного оснащення Збройних Сил (ЗС) України. У зв’язку з цим, на думку всіх учасників конференції, науковий рівень та практична спрямованість конференції суттєво підвищилися.

У конференції брали участь керівництво та фахівці органів виконавчої влади (МО України, Генерального штабу (ГШ) ЗС України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національної академії наук (НАН) України, МОН України, Міністерства внутрішніх справ України), установ та підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК) України тощо.

Зокрема, **оборонна промисловість України** була представлена Державним концерном (ДК) “Укроборонпром”, Державним підприємством (ДП) ДГЗП “Спецтехноекспорт”, ДП “Державне Київське конструкторське бюро “Луч”, Харківським державним авіаційним виробничим підприємством, ДП “Антонов”, ДП “Дослідно-проектний центр кораблебудування”, ДП Конструкторське бюро “Північне” ім. М. К. Янгеля, ДП “Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О. О. Морозова”, ДП науково-дослідний інститут “Шторм”, ДП Конструкторське бюро “Артилерійське озброєння”, ДП ВО Павлоградський механічний завод ім. О. М. Макарова, ДП НВО Павлоградський хімічний завод, ДП НДІ РС “Квант-Радіолокація”, ДП “Одеський авіаційний завод”, ДП “Київський НДІ гідроприладів”, Публічним акціонерним товариством “НВО “Київський завод автоматики”, Науково-дослідним

центром радіоелектронних систем, Корпорацією “НВО “Арсенал”, ДП “НДІ радіолокаційних систем “Квант-радіолокація”, львівським “Науково-виробничим приватним підприємством “Спаринг-Віст Центр”, ПАТ “Завод “Кузня на Рибальському”, ОКБ “Шторм” ПАТ “АвтоКрАЗ”, ТОВ “Український НДІ підводної діяльності”, ТОВ “Хелітрейнінг Україна”, ТОВ “Конструкторське бюро Центр” (м. Сміла), компанія “Turingismus” тощо.

З науково-дослідних (НДУ) та навчальних установ й закладів України були присутні представники НАН України, Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України, Секції з оборонних проблем МО України при Президії НАН України, Інституту програмних систем НАН України, Державного космічного агентства України, Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України, Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України, Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі ІГН НАН України, Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України, Інституту технічної механіки НАН України, Воєнно-дипломатичної академії ім. Євгенія Березняка, Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського, Національної академії Національної гвардії України, Дніпровського національного університету ім. О. Гончара, Дніпровського державного технічного університету, НТУУ “Київський політехнічний інститут”, НТУ “Харківський політехнічний інститут”, Національного авіаційного університету, харківського НДІ лазерних технологій, Науково-технічного центру панорамних акустичних систем (м. Запоріжжя), Національного університету “Львівська політехніка”, Одеського

національного університету ім. І. І. Мечникова, Харківського національного університету радіоелектроніки, Київського національного університету технологій та дизайну, Хмельницького національного університету, Наукового центру Повітряних Сил (ПС) ЗС України, Харківського національного університету ПС ім. Івана Кожедуба, НДІ ГУР МО України, Шосткінського інституту Сумського Державного університету тощо.

Іноземні країни були представлені військовими делегаціями оборонних відомств Литовської Республіки, Республіки Польща, Федеративної Республіки Бразилія та Народної Республіки Бангладеш.

У засіданнях конференції від структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України брали участь близько 300 осіб.

Такий великий склад учасників конференції ще раз свідчить про увагу до питань, що на ній обговорювалися, як з боку керівництва України, так й спеціалістів, що займаються питаннями розвитку технологій, у тому числі й для застосування під час створення нових і модернізації існуючих зразків озброєння та військової техніки (ОВТ) для оснащення ЗС та військових формувань інших силових структур України.

На конференції було підбито основні підсумки року, що минув після аналогічної конференції 2016 року, проаналізовані досягнення у сфері зміцнення обороноздатності України, бойової могутності її ЗС, у вирішенні питань воєнно-технічної (ВТП) та оборонно-промислової політики (ОПП) України тощо. Велику увагу було приділено стану та перспективам розвитку взаємовигідних відносин у цій сфері між МО України, навчальними та науковими установами й організаціями МОН України.

У той же час, у ході конференції бути висвітлені не вирішені, або вирішені не повністю питання у цій сфері, проаналізовані причини стану, що склався, та визначені шляхи щодо їх усунення й недопущення в майбутньому.

У першій день конференції було проведено пленарне засідання, на якому обговорювалися ґрунтовні питання планування та реалізації ВТП та ОПП, що стоять перед Україною, її ОПК та ЗС, місце та роль у цьому процесі наукового й виробничого потенціалів МО та МОН України.

Роботу конференції відкрив начальник Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки (ЦНДІ ОВТ) ЗС України доктор технічних наук професор полковник **Ченков Ігор Борисович**. Привітавши учасників конференції, він надав слово для вступної промови заступнику Міністра освіти та науки України доктору фізико-математичних наук **Стрісі Максиму Віталійовичу**.

У своєму виступі Стріха М. В. зазначив, що впровадження новітніх технологій, модернізація устаткування промислових підприємств та випуск високотехнологічної продукції є основою в нарощуванні конкурентоспроможності економіки у сучасному світі, а також служить запорукою підвищення обороноздатності держави, поліпшення технічного оснащення ЗС та військового формувань інших силових структур України.

При цьому прискорення науково-технічного прогресу викликає появу нових технологій, механізмів організації виробництва, товарів та методів їх реалізації тощо.

Розбудовуючи нову державу та зміцнюючи її економічний потенціал, Україна повинна, зазначив він, вийти на соціальний, економічний та фінансовий рівень європейських країн, бути рівним партнером на глобальному світовому ринку. Це потребує залучення

всіх зацікавлених сторін: влади, науки та бізнесу, визначення конкретних кроків з впровадження новацій та надання цьому необхідної державної підтримки. Для реалізації цього Україна має потужний науковий потенціал та мережу державних й приватних підприємств, що спроможні виробляти продукцію з високою доданою вартістю. Це повною мірою відноситься й до установ та підприємств вітчизняного ОПК.

Сьогодні перед Україною стоїть величезна задача – переозброєння національних ЗС. З огляду на це, українські оборонні підприємства потребують новітніх технологій та нових технічних рішень, що можуть бути досягнуті завдяки тісній співпраці МО, ГШ ЗС України, їх НДУ, підприємств та установ ОПК з підприємствами та установами, що входять до складу МОН та НАН України. Тому, зазначив М. В. Стріха, він впевнений, що дана конференція, яку ми спільно проводимо, сприятиме ефективнішій комунікації між усіма зацікавленими сторонами як в інтересах забезпечення національної безпеки та оборони, так і в інтересах розвитку економіки України в цілому. Її проведення в рамках виставки озброєнь дозволяє учасникам обмінятися науковими знаннями та набутим досвідом у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, а також розширити співробітництво між українськими й зарубіжними партнерами.

Під час виступу Стріха М.В. навів чисельні приклади успішної роботи підприємств, навчальних та наукових установ МОН України у сфері розробки та втілення на практиці новітніх розробок для потреб забезпечення безпеки і оборони України. При цьому він зазначив, що останніми роками кількість розробок, що їх здійснює МОН України у цій сфері, збільшується, з одночасним збільшенням обсягів їх фінансування. Зокрема, якщо у

Основні проблемні питання сучасного стану озброєння та військової техніки Сухопутних військ

технічна оснащеність застарілими зразками	розбалансованість системи озброєння: недостатня ефективність засобів забезпечення і низький ступінь автоматизації управління	відсутність необхідної кількості сучасних тренажерних комплексів і новітнього полігонного обладнання	дефіцит завершених технологій з розробки та виробництва сучасних зразків
---	--	--	--

Перспективні напрями розвитку системи озброєння Сухопутних військ

ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЄЮ – це комбінована система засобів (сенсорів, перетворювачів, обчислювачів) для збору, обробки та передачі (видачі) даних про цільову та тактичну обстановку для автоматизації процесів функціонування зброї (розвідки, сигналізації загроз та критичних станів, підготовки вихідних даних для обстрілу або руху, діагностики станів, тощо).	ВИСОКОТОЧНА ЗБРОЯ – це самонавідні та напівавтоматичні засоби ураження, комплексовані з засобами розвідки, прицілювання та наведення в рамках створення АСУО	НОВІ ПЛАТФОРМИ як база для втілення: - новітніх видів озброєння та сімейств ОВТ; - засобів захищеності та протимінної стійкості; - відкритості архітектури для реалізації командної керованості; - рухомості та автономності до ведення бойових дій	РОБОТИЗОВАНІ ЗАСОБИ – результат комплексної автоматизації процесів функціонування системи людина-машина на снові еволюції засобів комплексної навігації, комбінованих прицільно-спостережних приладів в різних діапазонах, автоматизації озброєння та засобів забезпечення рухомості
--	---	--	---

2015 році було профінансовано 27 проектів у 17 вищих навчальних закладах (ВНЗ) та наукових установах (НУ) МОН України на суму близько 12 млн. грн., то у 2016 році – вже 54 проекти у 28 ВНЗ та НУ на суму близько 26 млн. грн., а у 2017 році їх кількість склала 58 проектів у 21 ВНЗ та НУ на суму близько 34 млн. грн.

Наприкінці свого виступу заступник міністра освіти та науки України висловив впевненість, що співпраця науковців МО та МОН України, а також їх спільна взаємодія з організаціями, підприємствами та установами України, що працюють у сфері виконання державного оборонного замовлення (ДОЗ), буде з часом поглиблюватися та сприятиме створенню нових технологій у сфері безпеки і оборони, зміцненню економіки та оборонодатності України тощо.

Подальший тон та генеральну спрямованість роботи конференції визначили концептуальні ґрунтовні доповіді, з якими виступили заступник генерального директора ДК “Укроборонпром” з зовнішньоекономічної діяльності **Гурак Денис Дмитрович** (“Стратегія реформування ОПК України”), начальник ЦНДІ ОВТ ЗС України полковник **Чепков Ігор Борисович** (“Основні аспекти формування державної воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в Україні”), заступник директора Департаменту військово-технічної політики, розвитку озброєння та військової техніки МО України – начальник управління військово-технічної політики та

формування ДОЗ полковник **Шостак Владислав Григорович** (“Державне регулювання здійснення воєнно-технічної та оборонно-промислової політики”), директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння **Бадрак Валентин Володимирович** (“Альтернативні шляхи удосконалення системи переозброєння ЗС України та інших військових формувань України”) тощо.

Увагу присутніх на конференції привернули також виступи її учасників з більш практичною спрямованістю, зокрема, генерального конструктора ДП «Державне Київське конструкторське бюро “Луч” **Коростельова Олега Петровича**, головного конструктора ДП «Антонов» **Дверіна Олександра Захаровича**, проректора з наукової роботи Національного технічного університету “Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сикорського” **Решетняка Сергія Олександровича**, професора кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ **Антонюк Поліни Євгенівни**, директора Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації **Камишина Володимира Вікторовича**, проректора НТУ “ХПІ” **Марченка Андрія Петровича** тощо.

У своїх промовах вони розповіли про досягнення їх організацій й установ у сфері створення нових та модернізації наявних зразків ОВТ, реалізації окремих напрямів ВТП та ОПП України, а також про труднощі, що стоять на заваді реалізації намічених планів і програм,

Концептуальні питання розвитку радіотехнічних засобів

перспективах та можливостях їх подолання, про плани подальшого розвитку тощо.

Другий день конференції традиційно проходив по чотирьох секціях, склад яких відбивав функціональну належність ОВТ до організаційних структур ЗС України (видів ЗС та родів військ) та напрямів роботи науково-дослідних управлінь ЦНДІ ОВТ ЗС України:

перша – перспективи розвитку ОВТ Сухопутних військ (СВ);

друга – перспективи розвитку ОВТ Повітряних Сил (ПС);

третья – перспективи розвитку ОВТ спеціальних військ (СПВ);

четверта – перспективи розвитку ОВТ Військово-Морських Сил (ВМС).

У роботі першої секції V науково-практичної конференції взяли участь більше 140 представників структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України, ОПК України, провідних НДУ та ВНЗ України.

На засіданні були обговорені питання щодо стану та перспектив розвитку системи озброєння СВ, у тому числі бронетанкових ОВТ, ОВТ ракетних військ і артилерії, військової автомобільної техніки, засобів ближнього бою та бойового екіпування, ОВТ Сил спеціальних операцій тощо.

У своїх промовах та у кулуарах присутні неодноразово відзначали застарілість більшості зразків ОВТ, які зараз перебувають на озброєнні СВ, причому як моральної, так й фізичної, неспроможність вітчизняного ОПК випускати більшість номенклатури потрібних для ЗС України зразків ОВТ, недостатню потужність та громіздкість системи логістики, призначеної для

забезпечення військ (сил) як у мирний, так й у воєнний час та інші питання, що заважають нормальному функціонуванню та подальшому розвитку СВ. Одночасно були визначені шляхи підвищення рівня технічного оснащення й бойових спроможностей СВ ЗС України, у тому числі за рахунок збалансованості потенційних можливостей бойових засобів ураження й засобів забезпечення, розвідки, управління, захисту, а також впровадження високоточної (високоінтелектуальної) зброї в усі основні підсистеми системи озброєння СВ.

У роботі другої секції взяли участь близько 60 осіб – представники 22 організацій та установ, які переймаються питаннями розвитку, розробки та виробництва ОВТ ПС, зокрема: командування ПС України, установ та підприємств промисловості, науково-дослідних та навчальних установ й закладів України тощо.

Під час виступів на засіданні секції були розглянуті питання щодо основних досягнень у сфері розвитку ОВТ ПС ЗС України за минулий період, перспективи розвитку зенітного ракетного озброєння, авіаційної техніки і озброєння, радіотехнічних засобів тощо, а також питання, що стоять на заваді виконання планів з розвитку озброєнь ПС, із зазначенням причин та можливих напрямів їх вирішення.

У роботі третьої секції брали участь близько 70 спеціалістів, які займаються питаннями розвитку ОВТ СПВ: засобів зв'язку, АСУ, технічного захисту інформації, РЕБ, топогеодезичного та навігаційного забезпечення, інженерного озброєння, техніки РХБ захисту, ОВТ на нетрадиційних принципах дії – із структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України, НДУ та ВНЗ, генеральні

Розроблення та модернізація засобів та техніки автоматизованих систем управління і зв'язку

Розроблення АСУ тактичної ланки СВ ЗС України

Розроблення базової цифрової радіорелейної станції

Напрями:

- створення комплексу засобів зв'язку та автоматизації від окремого солдата до пункту управління бригади (створення єдиного інформаційного простору)
- впровадження сучасних цифрових технологій в засобах радіо-, радіорелейного, тропосферного зв'язку, засобах комутації та маршрутизації
- підвищення криптографічного захисту інформації шляхом впровадження сучасних технологій (алгоритмів)

Розроблення КШМ на базі БТР-3, БТР-4, БМП-1

Розроблення багатофункціонального комплексу криптографічного захисту інформації

Модернізація комплексних апаратних зв'язку

конструктори комплексів, систем озброєння, керівники підприємств ОПК тощо.

Учасники засідання зазначили, що сучасні погляди на характер потенційно можливих війн і збройних конфліктів, іноземний досвід, досвід, накопичений у збройних конфліктах останніх років, а також у ході АТО на сході України, існуючий рівень укомплектованості та технічний стан ОВТ СпВ підрозділів ЗС України вимагають негайного й якісного вирішення низки проблемних питань з їх подальшого розвитку та підтримки їх на високому технічному рівні з метою ефективного вирішення завдань забезпечення бойової діяльності ЗС України для захисту територіальної цілості та суверенітету держави.

У роботі четвертої секції взяли участь більше 60 представників структурних підрозділів МО та ГШ ЗС України, ОПК України, провідних НДУ та ВНЗ України.

На засіданні були обговорені питання щодо стану та перспектив розвитку системи озброєння ВМС ЗС України, у тому числі основного корабельного складу, ОВТ бойових кораблів та катерів, засобів висвітлення підводної та надводної обстановки, спеціальної техніки для здійснення підводної діяльності тощо.

У виступах було відзначено недостатність основного корабельного складу кораблів та катерів, що є наслідком анексії РФ кримського півострова та захоплення нею основної кількості бойових кораблів та катерів ВМС ЗС України. Бойові кораблі та катери, що залишилися в складі ВМС України, – це в більшості застарілі зразки з обмеженим модернізаційним потенціалом, а інколи навіть з недоцільним проведенням на них відновлювальних робіт, що не дає змоги ВМС ЗС України у повному

обсязі виконувати свої функції за призначенням. Тому, зважаючи на обставини, що виникли останніми роками, потрібні рішучі кроки щодо оновлення основного корабельного складу шляхом побудови нових кораблів та катерів різного призначення.

Також на конференції були підняті питання щодо перспектив створення сучасного озброєння силами вітчизняних підприємств України для оснащення кораблів, катерів та підрозділів берегової оборони, а також сучасних систем для реалізації висвітлення підводної та надводної обстановки на морі.

Загалом, учасники конференції відзначити, що за рік, що минув, в Україні є певні зрушення у позитивний бік щодо вирішення окремих питань технічного оснащення ЗС та військових формувань інших силових структур України. У той же час, проблемних питань у цій сфері ще забагато. Аналіз та узагальнення всіх виступів надали можливість виділити **основні групи взаємопов'язаних проблемних питань у сфері планування та реалізації ВТП та ОПП України з метою забезпечення обороноздатності держави на належному рівні. Серед них питання:**

науково-методичного обґрунтування та нормативно-правового забезпечення планування та реалізації ВТП та ОПП України;

зв'язку МО України з установами, організаціями й підприємствами МОН, НАН, ОПК України з метою наукового забезпечення розробок новітніх технологій та створення нових зразків ОВТ;

стану ОПК України та його спроможності щодо серійного виробництва, модернізації й ремонту зразків ОВТ, потрібних для оснащення ЗС України;

Основні проблемні питання сучасного стану озброєння та військової техніки Військово-Морських Сил

технічна оснащеність застарілими зразками ОВТ	розбалансованість системи озброєння: недостатня ефективність засобів забезпечення і низький ступінь автоматизації управління	відсутність необхідної кількості сучасних тренажерних комплексів і полігонів	дефіцит завершених технологій з розробки та виробництва сучасних зразків
---	--	--	--

Перспективні напрями розвитку системи озброєння Військово-Морських Сил

ЗАСОБИ АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЄЮ - це комбінована система засобів (сенсорів, перетворювачів, обчислювачів) для збору, обробки та передачі (видачі) даних про цільову та тактичну обстановку для автоматизації процесів функціонування зброї (розвідки, сигналізації загроз та критичних станів, підготовки вихідних даних для обстрілу або руху, діагностики станів, тощо).	ВИСОКОТОЧНА ЗБРОЯ - це самонавідні та напівавтоматичні засоби ураження, комплексовані з засобами розвідки, прицілювання та наведення в рамках створення АСУО	НОВІ ПЛАТФОРМИ як база для втілення: - новітніх видів озброєння та сімейств ОВТ; - засобів захищеності та протимінної стійкості; - відкритості архітектури для реалізації командної керованості; - рухомості та автономності до ведення бойових дій	РОБОТИЗОВАНІ ЗАСОБИ - результат комплексної автоматизації процесів функціонування системи людина-машина на основі еволюції засобів комплексної навігації, комбінованих прицільно-спостережних приладів в різних діапазонах, автоматизації озброєння та засобів забезпечення рухомості
--	---	--	--

військово-технічного співробітництва (ВТС) України з іншими країнами світу;

фінансового забезпечення потреб оборони та безпеки України, спрямованого, у тому числі, на технічне оснащення ЗС та військових формувань інших силових структур України.

Так, стосовно ґрунтового питання щодо *науково-методичного обґрунтування та нормативно-правового забезпечення планування й реалізації ВТП та ОПП України* учасники конференції відзначили, що нинішній стан ЗС України та українського ОПК не відповідають сучасним вимогам, потрібно чимало часу і значних ресурсів для їх радикального оновлення.

Головними причинами негараздів щодо забезпечення ЗС України ОВТ вони вважають:

відсутність системного підходу до процесів розроблення і реалізації державної ВТП та ОПП, їх узгодження;

застарілість методології військового будівництва у порівнянні з найпотужнішими арміями інших держав, у першу чергу країн-членів НАТО;

незавершеність ринкових перетворень оборонно-промислового сектору української економіки, невідповідність основних засад його функціонування пануючим тенденціям світового індустріального розвитку;

недосконалість законодавчої бази у сфері планування та реалізації ВТП та ОПП України тощо.

Не зважаючи на те, що останніми роками було розроблено низку нових плануючих документів та внесено зміни до існуючих, їх все ж недостатньо для проведення ґрунтовних перетворень у цій важливій для

обороноздатності держави сфері. Так, тривалий час не приймаються вкрай необхідні закони України «Про створення та виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки», «Про оборонно-промисловий комплекс України», «Про військово-технічне співробітництво» та деякі інші, проекти яких вже тривалий час обговорюються в органах державної влади та інших установах України. Їх відсутність заважає організації дієвої системи забезпечення ЗС потрібними зразками ОВТ.

Однак цілком реально процеси інституційних перетворень воєнно-технічної та оборонно-промислової сфер значно прискорити й здешевити шляхом удосконалення взаємодії між ними, консолідації та поєднання потенційних можливостей усіх секторів національної економіки України. Задля цього, на думку учасників конференції й спеціалістів у воєнно-технічній сфері, необхідно зосередитися на розробленні концептуальних підходів до вдосконалення методології і механізмів формування і реалізації ВТП та ОПП України за такими напрямками:

розвиток системи стратегічного планування з формування та реалізації ВТП та ОПП України;

узгодження системи стратегічного планування з формування й реалізації ВТП та ОПП України з бюджетним плануванням;

удосконалення ВТС як складника ВТП з іншими державами;

розширення ринку продукції підприємств ОПК для цивільного сектору економіки;

реструктуризація та корпоратизація оборонної промисловості;

розвиток оборонної промисловості на інноваційній основі;

розвиток оборонної промисловості та забезпечення ефективності промислової галузі загалом;

урахування економічних аспектів при формуванні й реалізації ВТП та ОПП;

посилення взаємодії між державним та недержавним секторами національної економіки для реалізації ефективної ВТП України;

удосконалення законодавчої та іншої нормативно-правової бази з формування й реалізації ВТП та ОПП України.

Під час опрацювання напрямів удосконалення ВТП та ОПП України слід враховувати світові тенденції, зокрема:

створення систем і механізмів довгострокового прогнозування та планування розвитку ОВТ (з перспективою до 25–30 років);

забезпечення координаційних механізмів технічного оснащення не тільки ЗС, а й інших військових формувань для зменшення витрат на ОВТ у державі;

розширення міждержавного співробітництва з розробок, виробництва та закупівлі ОВТ із застосуванням механізмів ВТС;

посилення ролі ВТП в інноваційному розвитку економіки держави тощо.

Обговорюючи питання зв'язку *МО України з установами, організаціями й підприємствами МОН, НАН, ОПК України тощо*, учасниками конференції було зазначено, що такий зв'язок з метою наукового забезпечення розробок новітніх технологій та створення нових зразків ОВТ має відігравати важливу роль у зміцненні обороноздатності держави. На даний час, це співробітництво ще знаходиться на неналежному рівні.

На наукових конференціях, відомчих та галузевих нарадах багато розмов йшлося про плани зміцнення зв'язків між промисловістю та ЗС України. Не можна сказати, що на сьогодні настав докорінний перелом у цій сфері. Аналіз змісту ДОЗ показує, що, в основному, ми вичерпуємо останні краплі радянського науково-технічного потенціалу.

У той же час, як зазначили присутні, здійснення високотехнологічного прориву в галузі оборонної промисловості, створення новітніх озброєнь має забезпечуватись активною державною політикою, насамперед у напрямі розширення всебічного партнерства у сфері промисловості, науки і інновацій з метою підвищення зацікавленості бізнесу щодо вкладення фінансових ресурсів (з доведенням частки таких ресурсів до 2/3 від загального обсягу фінансування наукової сфери) та посилення його відповідальності за ефективне використання інвестицій.

Виходячи з цього, по-перше, необхідно поглибити конструктивний професійний діалог між ЗС України та установами, організаціями й підприємствами МОН, НАН, ОПК України. Друге надскладне завдання – відродження науки та стимулювання реалізації програм фундаментальних пошукових робіт, розробки новітніх технологій для оборонної промисловості. Необхідно закласти нове підґрунтя для сучасної наукової школи, здатність створювати перевагу над озброєнням противника.

Застосування дієвого механізму координації наукової, воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в ОПК, який ми зараз намагаємося вдосконалити, дозволить:

підвищити якість вироблених ОВТ за рахунок впровадження передових технологій приватних інвесторів;

залучити цивільні технології для виробництва якісних нових зразків ОВТ;

зменшити залежність ОПК України від поставки ресурсів і комплектуючих з інших країн;

скоротити бюджетне навантаження й ризики, пов'язані із залежністю витрат на виробництво зразків ОВТ від бюджетних доходів;

підвищити ефективність бюджетних інвестицій в ОПК.

МО України є одним з основних організаторів ВТП та одночасно Державним замовником ОВТ, які повинні бути на рівні сучасних світових досягнень в оборонній сфері. Це можливо тільки завдяки спільному розвитку науки, інноваційних технологій та ОПК.

Практично в усіх присутніх на конференції викликала занепокоєність питання *стану ОПК України та його спроможності щодо серійного виробництва, модернізації й ремонту зразків ОВТ, потрібних для оснащення ЗС України.*

При цьому було відзначено, що номенклатура зразків ОВТ, що їх у змозі виробляти вітчизняні підприємства оборонної галузі за замкненим циклом, дуже обмежена. Спостерігається істотне відставання результатів роботи українського ОПК від загальносвітових показників ефективності промислового виробництва у світі.

Причин такого стану ОПК дуже багато, й на них постійно наголошують на всіх рівнях. Для їх усунення необхідне головне – подолання технічної та технологічної відсталості українського оборонної промисловості. Цей процес повинен виконуватися паралельно з реалізацією ДОЗ. З одного боку, від ОПК ми вимагаємо якості та необхідних обсягів постачання сучасних ОВТ, а з іншого, все це виробляється на застарілому устаткуванні.

На думку спеціалістів у сфері ВТП та ОПП, для подолання стану, що склався в ОПК України, необхідне виконання таких основних завдань:

створення базових умов для ліквідації або скорочення залежності України від зарубіжних виробників у галузі технологій, необхідних для створення перспективних зразків ОВТ;

комплексна модернізація, реконструкція й технічне переоснащення підприємств ОПК; підтримка, у разі потреби, імпорту новітнього виробничого устаткування, необхідного для виробництва конкурентно-спроможної продукції військового призначення задля виконання вимог імпортозаміщення;

визначення основних напрямів технологічної модернізації та розвитку науково-технічного й виробничого потенціалу інтегрованих структур ОПК, розроблення відповідних довгострокових корпоративних стратегій та розгортання робіт з їх реалізації;

утворення багатодиверсифікованих інтегрованих структур, створення центрів компетенції з основних напрямів науково-технологічного розвитку ОПК, зокрема, на базі вертикальних і горизонтальних схем кооперації, територіально-виробничих кластерів;

оптимізація виробничих потужностей ОПК, скорочення зайвих потужностей, зокрема дублюючих однотипних виробництв; забезпечення рівня завантаження підприємств ОПК задля достатньої рентабельності виробництва;

вживання заходів з підвищення якості та зниження собівартості продукції, що виробляється;

забезпечення, у взаємодії з науковими установами, розроблення, подальшого розвитку й освоєння найважливіших критичних технологій для забезпечення в майбутньому створення конкурентоспроможної продукції військового і цивільного призначення; забезпечення доступу до відсутніх в Україні критичних технологій, необхідних для створення конкурентоспроможної на світовому ринку продукції військового й цивільного призначення тощо.

Однією з важливих проблем ВТП та ОПП, на якій майже одногосно збіглися думки присутніх, є збереження та розвиток кадрового потенціалу ОПК.

Підняття престижу інженерних спеціальностей та технічних вузів, науково-технічної роботи – стратегічне завдання для України. Якщо в державі будуть престижні тільки гуманітарні професії, як це спостерігається майже протягом усього часу з моменту здобуття Україною незалежності, то ми не зможемо створити носіїв й генераторів нових ідей. Тоді ані технології, ані устаткування нам не знадобляться, оскільки їх використовувати буде нікому. З цим тісно пов'язана проблема молоді та залучення її до ОПК, й вирішувати її доцільно комплексно, включаючи такі питання, як освіта, підвищення кваліфікації, зростання зарплат, надання соціальних та пільгових гарантій, забезпечення житлом тощо. Зокрема, освітня галузь, спільно з представниками ОПК, має розробити програми навчання фахівців з вищою, спеціальною та середньою освітою, призначених для їх наступної роботи у військово-промисловій сфері. Це також стосується розвитку моделей наукових досліджень, лабораторної, експериментальної та полігонної бази.

Повинен бути підвищений також інтерес до відновлення військово-технічної науки. Наукові співробітники ЦНДІ ОВТ ЗС України, інших НДУ МО та ГШ ЗС та МОН України можуть все, що потребують ЗС, але вимоги до них повинні бути раціональними, і не варто їх змінювати по декілька разів на рік.

Україна, як й більшість країн світу, не має можливості розвивати ОПК, здатний розробляти та виробляти всю необхідну номенклатуру ОВТ. Тому більшість доповідачів на конференції зазначали, що *одним із ефективних шляхів забезпечення ЗС потрібними зразками ОВТ є взаємовигідне ВТС з іншими країнами світу* з питань створення, серійного виробництва або модернізації, а також імпорт окремих зразків (або комплектуючих виробів) ОВТ. Це висуває кардинально нові вимоги до системи розробки та постановки ОВТ на виробництво та необхідність коригування напрямів наукової діяльності НДУ МО та ГШ ЗС України з врахуванням аспектів формування державної політики у сфері забезпечення ЗС України ОВТ іноземного виробництва.

На погляд фахівців у сфері ВТС, питання забезпечення ЗС України іноземними зразками ОВТ поки що залишається не повністю вирішеним у законодавчому плані, зокрема в частині регламентованого порядку прийняття їх на озброєння. У нормативних документах не розкриваються питання поводження зі зразками ОВТ

іноземного виробництва. Більш того, дуже забюрократизовані та заплутані процедури використання іноземних комплектувальних виробів у вітчизняній продукції. Роль і місце стандартизації дуже малі при застосуванні таких процедур. Регламент з використання таких виробів в Україні відсутній.

Виходячи з цього, на думку фахівців, напрями співпраці підприємств та установ ОПК України з іноземними компаніями і транснаціональними корпораціями оборонної промисловості мають базуватися на таких принципах:

забезпечення прийняттого інвестиційного та інноваційного клімату для залучення іноземних компаній в Україну через удосконалення законодавчої та іншої нормативно-правової бази. Для співпраці та конкуренції майбутніх українських компаній оборонної промисловості з іншими компаніями у глобальному середовищі доцільно адаптувати українське законодавство до рівня ЄС, у тому числі щодо інтелектуальної власності, ВТС, іноземних інвестицій в компанії ОПК тощо;

нейтралізація загроз від діяльності іноземних компаній у контексті дотримання економічної безпеки держави та інших.

Ефективне вирішення перелічених вище, а також багатьох інших проблемних питань з реалізації ВТП та ОПП України неможливе без наявності відповідних коштів. Тому **питання щодо незадовільного фінансового забезпечення потреб ЗС України**, у тому числі на вдосконалення їхнього технічного оснащення, перебувало на одному з перших місць у доповідях практично всіх учасників конференції. Брак коштів не дає можливості розвивати наукову та промислову базу України, організувати серійне виробництво та закупляти для ЗС України велику номенклатуру зразків ОВТ та комплектуючих до них у потрібній кількості. Й хоча останніми роками це фінансування дещо збільшилося (в українських гривнях), воно й досі є недостатнім.

Однак при цьому слід зауважити, що навіть за наявності достатніх фінансових ресурсів найважливішого значення набувають питання стратегічного планування формування та реалізації ВТП та ОПП, зокрема таких їх особливостей, як визначення механізмів реалізації, методичного забезпечення, системності та безперервності, узгодженості всіх запланованих заходів за цілями, обсягами, термінами та ресурсами тощо.

Це вимагає суттєвого вдосконалення законодавчої та іншої нормативно-правової бази з формування та

реалізації ВТП та ОПП України. Зокрема, це стосується узгодження стратегічного та поточного бюджетного оборонного планування, узгодження завдань, чисельності ЗС України з можливостями їх фінансового утримання й технічного оснащення, уточнення й розподілення функцій всіх державних органів і НДУ МО, ГШ ЗС, МОН України тощо щодо їх участі в плануванні та забезпеченні виконання ВТП та ОПП держави.

Тільки за цих умов можна буде досягти головної мети ВТП України – забезпечення ЗС та військових формувань інших силових структур України потрібними зразками ОВТ у кількості, достатній для забезпечення надійної обороноздатності країни.

Підсумовуючи наведене, необхідно відзначити, що V Міжнародна науково-практична конференція “Проблеми координації воєнно-технічної та оборонно-промислової політики в Україні. Перспективи розвитку озброєння та військової техніки”, завдяки її проведенню спільно з МОН України в рамках XIV Міжнародної спеціалізованої виставки “Зброя та безпека – 2017”, привернула до себе увагу як воєнно-політичного керівництва країни, так й широкого кола спеціалістів з воєнно-технічної та оборонно-промислової політики України та інших країн світу. Тому доцільно й у подальшому продовжувати практику спільного проведення конференцій з МОН України в рамках спеціалізованої виставки “Зброя та безпека”.

За підсумками проведення конференції Міністром оборони України доручено ЦНДІ ОВТ ЗС України, іншим науковим установам МО та ГШ ЗС України врахувати її результати у своїй подальшій роботі, а також продовжувати системні дослідження у тісній співпраці з організаціями та установами МОН України щодо вивчення основних закономірностей й специфічних особливостей організаційної побудови оборонної промисловості та інноваційних проектів при створенні сучасних зразків ОВТ у технологічно розвинених країнах з ринковою економікою з метою їхнього застосування під час реформування та подальшого розвитку ОПК України.

Матеріали конференції опубліковані у збірнику тез.

В. К. Борохвостов, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник (Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України)

Фото П. О. Лук’янова